

Shekspirning tarixiy dramalari xususida.

Tojiboyev Doniyor Odiljon o'g'li

*Is'hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet tillari instituti, filologiya
fakulteti, ingliz tili va adabiyoti kafedrasi o'qituvchisi*

Annotatsiya. *Ushbu maqolada Uilyam Shekspirning tarixiy pyesalari, tematik tuzilishi, tarixiy aniqligi va asarlarining ingliz adabiyoti rivojiga ta'siri tahlil qilingan. Shekspirning tarixiy pyesalari yoki " tarixlar " birinchi navbatda ingliz monarxlari hayotiga, xususan, o'rta asrlarning so'nggi davriga qaratilgan. Maqolada tarixiy haqiqat va dramatik bezak o'rtasidagi muvozanatni o'rganish, Richard III, Genrix IV va Genrix V kabi asarlarni o'rganish uchun adabiy tahlil qo'llaniladi. Tadqiqotda Shekspirning tarixiy rivoyatlarining zamonaviy tomoshabinlar uchun dolzarbligi muhokama qilinadi va dramaturgning siyosiy sharhlovchi sifatidagi rolini yanada o'rganishni taklif qiladi.*

Kalit so'zlar: *Uilyam Shekspir, tarixiy pyesalar, ingliz monarxlari, o'rta asrlar tarixi, adabiy tahlil, Richard III, Genrix V, drama.*

Uilyam Shekspirning odatda "tarixlar" deb ataladigan tarixiy pyesalari drama va tarixiy rivoyatlarning noyob aralashmasini ifodalaydi. Erta zamonaviy davr uchun o'rta asrlar yoyilgan, Shekspir tarixi kabi Genri V sifatida hayot oid arboblari olib, Richard III, va Genri IV, o'yin-kulgi va tarixiy aks ettirish aralashmasi bilan tomoshabinlarni ta'minlash. Ko'pincha tarixiy voqealarni drammatizatsiya qilish bilan birga, ushbu pyesalar etakchilik, kuch va inson ambitsiyalariga sharh bo'lib xizmat qiladi. Shekspirning tarixlari nafaqat Angliyaning monarxiya nasablari haqida ma'lumot beradi, balki Elizabethan jamiyatiga tegishli kengroq siyosiy mavzularni ham aks ettiradi. Ushbu maqola Shekspir tarixiy asarlarining asosiy mavzulari, tarixiy konteksti va doimiy adabiy ta'sirini o'rganishga qaratilgan.

Shekspirning tarixiy pyesalari, shuningdek, uning tarixiy pyesalari sifatida ham tanilgan, ingliz qirollari hayoti va muhim tarixiy voqealarga bag'ishlangan. Ushbu pyesalar tarixiy faktlarni Shekspirning xayoliy talqini bilan uyg'unlashtiradi. Mana uning eng diqqatga sazovor tarixiy pyesalari haqida qisqacha ma'lumot:

Richard II

- Syujet: spektakl qirol Richard II ning qulashi va Genri Bolingbrokning (keyinchalik Qirol Genrix IV) yuksalishi atrofida joylashgan. U shohlik, kuch va o'ziga xoslik mavzularini o'rganadi.

- Tarixiy kontekst: asar Richard II hukmronligining so'nggi ikki yilini dramatisatsiya qiladi va 1400 yilda uning majburiy taxtdan voz kechishi va o'limi bilan yakunlanadi.

Genrix IV, 1-qism va 2-qism

- Syujet: bu ikki pyesa Genrix IV hukmronligi va uning o'g'li Shahzoda Xolning isyonkor yoshlikdan Genri V ga aylanadigan mas'uliyatli rahbarga aylanishiga amal qiladi.

- Tarixiy kontekst: bu spektakllar Genrix IV ning hokimiyatni mustahkamlashidan Richard II ni Shahzoda xol Genrix V ga aylanishigacha bo'lgan davrni qamrab oladi.

Genri V

- Syujet: bu spektakl Qirol Genrix V rahbariyati va Agincourt jangiga qaratilgan bo'lib, uning armiyasi frantsuzlarni katta qiyinchiliklarga qaramay mag'lub qiladi. Bu uni buyuk jangchi shoh sifatida tasvirlaydi.

- Tarixiy kontekst: asar Genri Vning Frantsiyadagi muvaffaqiyatli harbiy kampaniyalarini, xususan, uning yuz yillik urush paytida 1415 yilda Agincourt jangidagi g'alabasini dramatisatsiya qiladi.

Genri VI, 1-qism, 2-qism va 3-qism

- Syujet: ushbu pyesalarda Genrix VI ning uzoq va shov-shuvli hukmronligi hamda Lankaster va York uylari orasidagi atirgullar urushi tasvirlangan. Ular Richard III yakuniy yuksalishi olib fuqarolik nizo haqida o'ylash.

- Tarixiy kontekst: Genrix VI trilogiyasi Genrix V hukmronligining oxiridan boshlab atirgullar urushidagi Yorkistlar va Lankastriyaliklar o'rtasidagi janglargacha bo'lgan voqealarni qamrab oladi.

Richard III

- Syujet: ushbu asarda Angliyaning eng mashhur monarxlaridan biri Richard III ning hokimiyat tepasiga kelishi va hukmronligi haqida hikoya qilinadi. Bu Richardni manipulyativ, kuchga chanqoq yovuz odam sifatida tasvirlaydi.

- Tarixiy kontekst: Richard III hukmronligi, 1483 yildan to 1485 yilda Bosvort Fild jangida vafotigacha tasvirlangan. Uning mag'lubiyati atirgullar urushlarining tugashini va Tudorlar sulolasining yuksalishini anglatadi.

Qirol Jon

- Syujet: asarda Qirol Yuhanning hukmronligi va uning Frantsiya, katolik cherkovi va ichki tartibsizliklar bilan kurashlari haqida so'z boradi. Unda qonuniylik va hokimiyat masalalari muhokama qilinadi.

- Tarixiy kontekst: asar 1199-yildan 1216-yilgacha hukmronlik qilgan Yahyo davrida tasvirlangan. Magna Carta imzolanishiga qadar bo'lgan voqealarni drammatizatsiya qiladi, garchi spektakl tadbirning o'zini qamrab olmasa.

Edvard III (bahsli mualliflik)

- Syujet: ushbu asarda Qirol Eduard III ning ilk harbiy muvaffaqiyatlari, xususan, Frantsiyadagi yurishlari tasvirlangan. Ushbu asarning muallifligi muhokama qilinmoqda, ammo ko'plab olimlar uni yozishda Shekspirning qo'li borligiga ishonishadi.

- Tarixiy kontekst: Edvard III 1327 yildan 1377 yilgacha hukmronlik qilgan va yuz yillik urushning dastlabki bosqichida muvaffaqiyatli harbiy yurishlarga rahbarlik qilgan.

Ushbu pyesalar ingliz tarixi va Shekspirning etakchilik, kuch va insoniy ambitsiyalarni talqin qilishi haqida boy tushunchalarni taqdim etadi.

Ushbu tahlilning asosiy topilmalaridan biri shundaki, Shekspirning tarixiy pyesalari o'zlarining tarixiy mavzularidan ustun bo'lib, etakchilik, axloq va hokimiyat tabiati to'g'risida abadiy mulohazalarni taqdim etadi. Tarixiy voqealarni dramatisatsiya qilish Shekspirga qonuniylik, hokimiyat va hukmdorning munosib roli haqidagi zamonaviy tashvishlarni izohlashga imkon beradi.

Bundan tashqari, spektakllarning dolzarbligi zamonaviy davrlarga ham taalluqlidir. Etakchilik etikasi va ambitsiyaning oqibatlarini kabi masalalar bugungi kunda ham amal qiladi. Richard III ning hokimiyatga shafqatsiz intilishi tasviri avtoritarizm xavfi haqida gapiradi, Genri Vning urush va milliy o'ziga xoslik haqidagi mulohazalari mojaro davrida etakchilik haqidagi zamonaviy munozaralarda aks sado beradi.

Xulosa

Shekspirning tarixiy pyesalari o'rta asrlar va ilk zamonaviy Angliya voqealaridan kelib chiqqan holda, etakchilik va inson ambitsiyalari tabiati haqida chuqur tushunchalarni taqdim etadi. Dramaturgning tarixiy haqiqatni dramatik hikoyalar bilan uyg'unlashtirish qobiliyati ushbu asarlarning tarixiy dramalar sifatida ham, umuminsoniy mavzularni tadqiq qilish sifatida ham doimiy mashhurligini ta'minladi. Tarixiy aniqlik va ijodiy litsenziya o'rtasidagi muvozanat Shekspirga o'tmish haqida bo'lgani kabi o'z davri haqida ham jozibali rivoyatlarni yaratishga imkon beradi.

Shekspir tarixi va zamonaviy tarixiy dramaning qiyosiy tadqiqotlari: Shekspirning tarixiy rivoyatga yondashuvi tarixiy mavzular bilan shug'ullanadigan zamonaviy dramaturglar bilan qanday taqqoslanishini o'rganish.

Shekspirning tarixiy Pyesalaridagi ayol qahramonlarning roli: Genrix VI trilogiyasidagi Qirolicha Margaret kabi tarixlardagi ayollarning ko'pincha e'tibordan chetda qoladigan rollarini tahlil qilish.

Shekspirning siyosiy sharhi: Shekspirning potentsial siyosiy qarashlari va ularning monarxlar va boshqaruvga bo'lgan munosabatida qanday aks etishini yanada o'rganish.

Adabiyotlar.

1. Aksoy, Y. (1986). Introduction to Shakespeare. Erzurum: Ataturk University.
2. Cuddon, J. A. (1984). A Dictionary of Literary Terms. New York: Penguin Books.
Evans, I. (1968). A Short History of English Drama. London: MacGibbon and Kee Limited.
3. Evans, I. (1973). A Short History of English Literature. Harmondworth: Penguin Books.
4. Helen Ostovich, M. V. (1999). Other Voices, Other Views: Expanding the Canon in English Renaissance Studies. Delaware: University of Delaware Press .
5. Kott, J. (1974). Shakespeare, Our Contemporary. New York: Norton Library.
6. McRae, R. C. (1998). The Routledge History of Literature in English: Britain and Ireland. New York: Routledge .
7. Mills, L. J. (1934). Modern Philology. Chicago: The University of Chicago Press.
Muse, D. (2015, 7 20). Shakespeare's Theatre Company. Henry V by William Shakespeare: http://www.shakespearetheatre.org/_pdf/first_folio/HenryV.pdf